

Zevende Hoofdstuk.

't Bombardement van Rousselare.

Het was Zondagmorgen.

Jan Moerman stond voor zijn huis. Eensklaps hoorde hij roepen:

„De Franschen zijn bij de stad. Ze staan aan 't Koortskapelleke.”

De jongen ging het gauw aan moeder vertellen.

„Blijf in huis,” zei moeder. „Wie weet wordt er hier dichtbij niet gevochten!”

Wat later stormden de Duitschers, die in de stad gebleven waren, voorbij de woning. Ze trokken de Franschen tegemoet.

't Duurde niet lang of men hoorde schieten.

Veel burgers waren angstig. 't Voorzichtigste was maar binnen te blijven. De Duitschers botsten even buiten de stad op Fransche ruiters, kurassiers De meeste Duitschers werden gedood of gevangen genomen. Slechts enkelen ontsnapten en kwamen verschrikt in de stad terug gevlucht.

Ze verborgen zich in de huizen. Ze waren te moe om nog verder te loopen.

Een uur later stroomden Fransche troepen binnen. Weer was Rousselare vol soldaten. In alle stallen stonden paarden. Op verscheidene plaatsen werden kanonnen gezet. In de portalen van sommige hoekhuizen en achter briefbussen stelden de soldaten machine-geweren. Verder maakten ze van met aarde gevulde zakken en tonnen barricaden in vele straten.

Ja, nu was de oorlog tot in Rousselare gekomen.

Grootmoeder en tante Louise waren bij vrouw Moerman in huis.

Sommige burgers hadden de vlucht genomen. De meeste inwoners bleven echter.

Wie kon zeggen waar het nu veilig was?

Ook de familie Moerman zou maar blijven en afwachten, wat er ging gebeuren. De Franschen, die de stad thans bezetten, waren toch vrienden.

Wat een roerige Zondag! Maar er werd niet meer geschoten. De Franschen haalden de weggestopte Duitschers uit hun schuilplaats.

't Werd een angstige nacht. Wat zou er morgen gebeuren?

Marietje sliep als naar gewoonte. Jan viel ook in slaap. Maar moeder, grootmoeder en tante konden geen oog sluiten. Ze waren te ongerust en dachten te veel aan vader.

Waar mocht die wel zijn? O, deze vreeselijke onzekerheid!

Traag kroop de nacht voorbij. Ieder was blij, toen de ochtend aanbrak Maandag De voormiddag verliep rustig.

Maar pas was het twaalf uur, of gansch de stad daverde van geweldige slagen. De huizen trilden, de ramen rinkelde of sprongen, deuren vlogen open.

„De Duitschers bombardeeren Rousselare! Hun kanonnen staan te Hoogledede.”

Vrouw Moerman hoorde dat op straat roepen.

„O, hoe vreeselijk!” zei ze schreiend.

„Wat gaan we doen? We moeten vluchten. Laten we naar Roozebeke bij oom Emiel loopen!”

„O, ja naar oom Emiel!” herhaalde Jan. „Ik weet den weg.”

„Zoo ver!” klaagde grootmoeder.

„Maar kom, we kunnen hier niet blijven.”

„En wat zullen we meenemen?” vroeg tante Louise. „Hoor toch eens!”

Nog heviger werden de slagen Vrouw Moerman trok de deur open.

„Er is geen tijd om wat mee te nemen,” zei ze gejaagd.

Ze sprong een schrede achteruit. Daar boven de huizen had ze bollen van vuur gezien

„Binnen blijven, kruip in den kelder!” riep een buurman, die zich naar zijn woning spoedde „De bommen vliegen naar alle kanten!” schreeuwde hij nog, al vluchtend.

Ook soldaten wenkten burgers, dat ze zich moesten verbergen.

„We kunnen niet vluchten!” jammerde vrouw Moerman. „’t Is nu te laat O, waren we gisteren maar weggegaan! Kom in den kelder” „O, moeder Marie is zoo benauwd *),” riep het kleinste kind. „’t Dondert . . . hoor”

’t Was veel erger dan een onweer. De vloer scheen zich te bewegen, het huis beefde, de meubelen schudden

Boem boem pang krak! ging het daar buiten maar.

*) Bang.

Het gansche gezin daalde in den kelder Allen gingen op den grond zitten.

„O, wat ik nu toch nog op men ouden dag moet beleven!” weeklaagde de oude vrouw.

Jan dacht aan vaders woorden.

„Hier zitten we goed,” zei hij. „De bommen kunnen niet in den kelder vallen.”

Maar zijn stem beefde, toen hij die woorden sprak.

’t Was ook om erg bang te worden. De kanonnen brulden, de bommen huilden en barstten met vervaarlijk geweld.

En ’t bleef maar duren.

Dan hoorde men een ander geluid.

„Ze schieten met de geweren!” riep Jan.

Ja, Deutsche soldaten waren in de stad gedrongen en vochten met de Franschen. Dooden en gewonden lagen in de straten.

Veel huizen leken nu wel een vesting. De machinegeweren zaaiden kogels. De bajonetten kletterden en woelden in het vleesch, zoodat ’t bloed van ’t staal droop.

De kanonnen zwegen. . . . ’t Was een infanteriegevecht geworden. De Duitschers wilden de Franschen uit de stad jagen.

O, welke vreeselijke tooneelen overal!

De kogels sisten door de lucht, kletterden tegen de muren, op den grond. Maar ze troffen ook soldaten, die plots vielen, soldaten die nog een eind waggelden en dan neerstuikten soldaten die bloedend een woning binnenvluchtten.

Zelfs burgers, welke zich buiten hadden gewaagd, werden geraakt gewond of gedood.

De Franschen verdedigden zich dapper, maar konden de stad niet behouden. In goede orde met al hun geschut, trokken ze al strijdend af, in de richting van Yperen.

Nieuwe Duitsche troepen rukten binnen. Ze kwamen langs den Ardoyschen steenweg, staken huizen in brand en dreven honderden burgers voor zich, mannen, vrouwen, maar ook kinderen, en allen moesten met de handen omhoog den weg banen....

Als er nog Franschen waren, konden deze toch niet schieten, want ze zouden dat levend schild der bevriende burgerij treffen.

Het gezin Moerman had zich nog altijd in den kelder schuil gehouden en er angstige uren doorgebracht.

't Krijgsrumoer bedaarde, maar allen bleven uit voorzichtigheid nog beneden.

Eensklaps hoorden de ongelukkigen de voordeur open trekken.

„Waar zit je!” riep iemand.

„Dat is Donkers,” zei Jan.

De jongen liep de trap op en zag Michiels' vader.

„Vlucht, want de Duitschers steken hier in de straat huizen in brand!” waarschuwde de man. En weg was hij weer.

De anderen waren Jan gevolgd. De knaap keek even buiten.

„O, moeder, 't brandt in de straat!” gilde hij.

„We moeten vluchten, dadelijk vluchten!” jammerde vrouw Moerman.

Ze nam Marietje op. Tante Louise steunde grootmoeder. Jan hield zich flink.

„Moeder, waar ligt het geld?” vroeg hij.

„'t Geld! 't Geld!” herhaalde vrouw Moerman zenuwachtig. „O, we moeten vluchten, kom toch!”

„Maar we kunnen 't geld toch meenemen,” herhaalde Jan.

„In de kast ligt een beursje.”

De knaap vloog naar 't meubel en greep 't weinige geld, dat toch zoo te pas zou komen. Dan nam hij nog eenige doeken, een mantel, een jas van vader.... maar meer kon hij niet dragen.

't Was hoog tijd om weg te loopen. Duitsche soldaten naderden; ze wierpen iets in de huizen en dadelijk sloegen de vlammen op, kronkelden zich langs de muren en laaiden uit de ramen....

De straat was vol burgers; vrouwen en kinderen jammerden, gilden en schreiden.

„Gij hebt ons verraden, ge hebt aan de Franschen verteld, dat de Duitschers weg waren!” riepen de soldaten.

Daarom traden ze zoo ruw op. Ze hadden ook eenige burgers neergeschoten en hielden er veel gevangen.

Maar de burgerij was onschuldig. De Franschen hadden immers hun verspieters wel, om op de troepenbewegingen van den vijand te letten.

Een stroom van vluchtelingen golfde uit de stad in de richting van Yperen.

De familie Moerman was ook onder de menigte.

„O, wat beleef ik op men ouden dag!” jammerde grootmoeder, die aan den arm van tante Louise met moeite voortstropelde, dwars over een veld. Moeder hield Marie tegen zich geklemd. Jan liep voorop met zijn bundel kleeren.

Treurige vlucht....

Alles had men moeten achterlaten; misschien laaiden de vlammen al in 't huisje en vernielden ze de meubelen, de eenige bezitting, waarvoor vader lang gewerkt, en die moeder steeds zoo goed onderhouden had.

Op de vlucht.... Naar West-Roozebeke, naar oom Emiel! Grootmoeder zou niet verder kunnen. En de avond viel reeds.

Zoover men kijken kon.... overal bannelingen....

Vrouw Moerman dacht even aan de vluchtelingen van Dendermonde, die ze te Lokeren gezien had.

Maar nu was 't erger.

Duitsche soldaten joegen de Franschen achterna.

De strijd werd hier ten Zuiden der stad nog voortgezet.

Eensklaps scheen het de familie Moerman of er groote vliegen boven hun hoofd bromden.

„'t Zijn kogels!” riep Jan.

„Och Heere, ze gaan ons doodschieten!” jammerde moeder.

„O, wat moeten we doen!” gilde tante Louise.

„Hier in de gracht kruipen!” ried Jan. „Ze is droog . . . Kom . . .”

Hij hielp grootmoeder naar omlaag, nam Marietje van zijn moeder aan, en 't volgende oogenblik zaten allen onder 't lange gras en 't riet. Anderen zochten er eveneens een schuilplaats en angstig wachtte men, terwijl de kogels huilend door de lucht vlogen.

„Hoor de soldaten roepen en tieren!” zei tante Louise sidderend.

De kreten van woede klonken tot hier door.

Maar dan vernam men andere stemmen. Niemand verstond ze, maar ieder begreep ze.

't Was een gehuil, een gekerm, een klagend schreien van gekwetsten.

O, hoe wreed, hoe schandelijk wreed toch!” snikte vrouw Moerman. „En is je arme vader ook in zoo'n strijd? . . . O, God, wat doen de menschen elkander toch aan!”

Jan hoorde stappen. Even keek hij boven den rand. Zouden de Franschen winnen en terugkeeren?

Ja, hij zag Fransche soldaten, maar ze liepen als gevangenen tuschen Duitschers, en werden zeker naar Rousse-lare geleid.

En dan droeg men ook gewonden heen. Sommige gekwetsten konden nog gaan, steunend op een kameraad.

In de verte werd nog altijd geschoten.

Toen de schemering viel, werd het stil. De vluchtelingen durfden echter nog niet heengaan. Wat later kwamen er weer soldaten voorbij. Aan hun taal hoorde men dat het Duitschers waren.

Eindeijk waagden de burgers het, de reis te vervolgen.

Jan ging voor zijn groepje. Hij wist immers den weg.

Eensklaps viel hij. Wat schrok de jongen. 't Was over een mensch! Een doode? Een gewonde?

Jan wist het niet, dacht er ook niet aan, maar sprong dadelijk achteruit en zei tot de anderen:

„Dezen kant uit.”

De knaap hield zich flink. Wel beefde hij van ontzetting, maar moeder, tante of grootmoeder mochten het niet weten, dat daar nog verlaten een soldaat lag. En misschien lagen er nog veel.

Jan keek scherp uit. Zag hij een donkere vlek, dan liet hij het gezelschap een kleinen omweg maken. Weldra kwamen de vluchtelingen bij de Fransche linie. 't Fransche leger had zich niet ver behoeven terug te trekken. Morgen zou de strijd dus wel opnieuw ontbranden. De soldaten lieten de burgers door. Weldra bereikte de familie Moerman den straatweg van Brugge naar Yperen.

Jan dacht aan 't reisje in Juli. Hier zoo wat was hij met zijn vriendjes blijven staan, om eens rond te kijken. Rousse-lare lag van deze plaats aanschouwd, in de diepte. De jongen keerde zich nog eens om.

Wat schrok hij! De hemel was boven Rousselare rood. Een brandgloed speelde tegen de lucht. Vlammen laaiden op.

„O, kijk eens!” riep Jan ontsteld.

„Och Heere, ons arm Rousselare! 't Staat in brand!” jammerde vrouw Moerman. „Misschien is ons huis ook geheel vlam en vuur. En wij op de vlucht! En waar mag onze arme vader zijn!”

„Laten we verder gaan, ik kan 't niet zien!” zei snikkend tante Louise.

„O, ik ben zoo moe . . . laat me ergens in een huisje achter!” klaagde grootmoeder.

Maar eensklaps doemde een gestalte uit het duister op. „Zij je daar? Zij je daar waarlijk! O, wat ben ik blij!” klonk een vriendelijke stem.

„Emiel! Oom Emiel!” galmde het.

Ja, het was de broer van Jan's vader, de zoon der oude vrouw, die hier de vluchtelingen ontmoette.

„Wat ben ik ongerust geweest!” hernam hij. „Ik hoorde, dat de Duitschers Rousselare bombardeerden en wilde naar de stad komen om je te halen. Maar de Fransche schildwachten lieten me niet door. Ik zag vluchtelingen en zocht of gij er niet bij waart. En nu hoorde ik je stemmen. Kom naar ons! Wat een wreede tijd toch hé!”

Wat waren de vluchtelingen verblijd over deze ontmoeting. 't Was nu de sterke man, die de oude vrouw steunde, maar oom Emiel voelde zijn arme moeder van vermoeienis beven. „Dat kan zoo niet,” zei hij. „Ha, daar woont boer Lagae, ik ga hem een kar vragen.”

Hij leidde zijn familie op een hoeve, waar de bewoners ook vol onrust bij elkaar zaten, niet wetend of ze veilig waren, en blijven of vluchten zouden.

Boer Lagae ontving de gasten vriendelijk.

„'t Zijn wel tijden, hé menschen?” zei hij droevig. „Wat brandt het leelijk te Rousselare! En verder ook, dat moet te Rumbke zijn. En zooveel menschen op den dompel *) . . .

*) Sukkel.

Nu beginnen we nog maar eens te gevoelen wat oorlog is!”

„Ik kwam eens om een kar vragen om mijn familie naar huis te brengen,” zei Moerman. „Moeder vooral is geheel afgemat. 'k Zal je kar van avond nog terug brengen.”

„Als je dat doet, leen ik je de kar gaarne. Misschien hebben wij ze morgen ook noodig. Er zal morgen wel gevochten worden. Ze zeggen dat er van Yperen nog Franschen en Engelschen komen.”

„Ik zal de kar niet uitspannen, maar dadelijk terug brengen,” beloofde oom Emiel.

De boerin wilde de vluchtelingen spijs en drank geven, maar niemand kon nu eten. De kar stond spoedig ingespannen, allen werden er in geholpen en thans ging de reis voorspoediger. De afstand was trouwens niet groot meer.

Een akelige tocht echter Overal troepen angstige menschen gevlucht uit Rousselare, Gits, Rumbke, Hooglede en andere dorpen. Ginds boven de stad de brandgloed en spelende vlammen. En van Dixmuiden klonk gestadig zwaar kanongebulder. Daar woedde de strijd om de Yzer dag en nacht voort. Daar sneuvelden al maar door rijen kloeke mannen en kon men de gekwetsten nauwelijks wegvoeren, in zoo groot aantal vielen ze op de bloederige velden.

Tante Emma ontving haar familie met hartelijk medelijden. Ze had het te druk om lang te praten. Terwijl oom de kar terug bracht, spreidde ze, ijverig door Jan geholpen, bedden. Oom en Jan moesten op stroo slapen. Dat kon niet anders. Maar wat gaf het? Dan zette tante voedsel op tafel en ze rustte niet, voor allen toch wat gegeten hadden. Alleen Marie gebruikte niets, want 't lief kindje lag al te slapen als een roos.

Grootmoeder had ook behoefte aan rust. De anderen bleven nog eenigen tijd praten. O, wist men nu maar, waar

Een Vlaamsch gezin in oorlogstijd.

vader Moerman zich bevond! Doch bij al deze ellende die vreeselijke onzekerheid nog!

Oom Emiel bleef zelfs den geheelen nacht op. 't Was zoo roerig buiten. Vluchtelingen kwamen vragen om in de schuur te mogen overnachten. Nieuwe Engelsche en Fransche troepen rukten aan, maar die bleven in de omgeving van Langemarck en Passchendale, dus dicht bij Yperen.

's Morgens nog voor 't licht was, trokken de Franschen die Rousselare verdedigd hadden achteruit, en, toen de nieuwe dag aanbrak, lag West-Roozebeke in de linie der Duitschers. Veel Duitsche troepen bezetten de streek.

Zou het oude slagveld van West-Roozebeke dan toch waarlijk weer het tooneel worden van strijd en allerlei oorlogsellende?

EEN VLAAMSCH GEZIN IN OORLOGSTIJD

DOOR A. HANS

ALKMAAR. GEBR. KLUITMAN